

שלושה גרים - הלל ושמאי

תורה שלמה

(על-פי שבת ל"א, ע"א)

מעשה שהיה בזמן שבית-המקדש היה קיים, והלל
היה נשיא-הסנהדרין ושמאי היה אב-בית-הדין, הם
למדו את העם תורה באין מפריע והיו מכבדים גם
בעיני הגוים. וזהו המעשה:

נכרי בא אל שמאי ושאל אותו:

כמה תורות יש לכם, היהודים?

ענה לו שמאי:

— שנים, תורה-שבכתב, זו הפתובה בספר-
התורה, ותורה שבעל-פה, אותה קבל משה רבנו בסיני
מאת הקדוש-ברוך-הוא בעל-פה ומסר אותה ליהושע,

ויהושע לזקנים, וכך מסרו אותה מדור לדור עד שהגיעה אלינו.

אמר הנכרי:

— אני רוצה ללמד תורה ומבקש שתלמדני, כי אני רוצה להתגיר (= להיות יהודי). אבל אאמין לך רק מה שתלמדני מתורה-שבכתב, כי אותה אוכל לקרוא גם בעצמי. ואלו תורה שבֵּעַל-פה לא אאמין לך, כי איך אוכל לבדוק, אם דבריך נכונים? למדני, אפוא, רק תורה שבכתב!

חשב שמאי: — איש כזה, המתנה תנאים ואינו רוצה ללמד תורה שבֵּעַל-פה, לא כדאי ללמד אותו תורה בכלל, כי אם אינו רוצה להאמין לדברי-החכמים איך יוכל להיות יהודי?

גער שמאי באיש הנכרי וגרש אותו מלפניו בניזיפה.

הלך הנכרי אל הלל ואמר גם לו בדברים האלה:

— אָנִי רוֹצֶה לְהִתְגִּיר, וְאֲנִי מִבְקֵשׁ, שֶׁתִּלְמַדְנִי תוֹרָה,
אָבֵל אָנִי רוֹצֶה לִלְמַד רַק תוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב, כִּי בְּתוֹרָה
שֶׁבְּעַל-פֶּה לֹא אוֹכֵל לְהֶאֱמִין!

הֵלֵל הָיָה בְּטוֹחַ שֶׁיַּעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהִרְאוֹת לְאִישׁ,
שֶׁתּוֹרָה-שֶׁבִּכְתָּב וְתוֹרָה-שֶׁבְּעַל-פֶּה אַחַת הֵן וְאִי-אַפְשָׁר
לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶן, גִּיר אוֹתוֹ (= קִבֵּל אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יְהוּדִי)
וְהִתְחִיל מִלְמַדוֹ. אָמַר לוֹ:

— אַם תּוֹרָה-שֶׁבִּכְתָּב אַתָּה רוֹצֶה לִלְמַד, עָלֶיךָ לִלְמַד
קֹדֶם-כֹּל לְקַרְא לְשׁוֹן-הַקֶּדֶשׁ (= עֵבֶרִית).

הַסִּבִּים הָאֵישׁ בְּרָצוֹן, וְהֵלֵל כָּתַב לוֹ אֶת אוֹתִיּוֹת
הָאֶל"ף-בֵּי"ת הָרֵאשׁוֹנוֹת וְקָרָא אוֹתָן לִפְנֵי כְּסִדְרָן:

— אֶל"ף, בֵּי"ת, גִּימ"ל, דָּל"ת...

חָזַר הָאִישׁ אַחֲרֵי הֵלֵל וְשָׁנַן לַעֲצֹמוֹ יָפָה אֶת הָאוֹתִיּוֹת
הַלֵּל, שְׁלֹא יִשְׁכַּחן.

לְמַחֲרַת הַיּוֹם אָמַר לוֹ הֵלֵל:

— בֹּא וְנַחֲזֹר עַל מַה שֶׁלְּמַדְנוּ אֶתְמוֹל!

הצביע הלל על האותיות הראשונות וקרא אותן
בסדר הפוך:

— דל"ת, גימ"ל, בי"ת, אל"ף.

— מה זה?! קרא הנכרי, — אתמול לא כך אמרת
לי, אלא הפוך! אם כן, מה הנכון? האם זאת אל"ף או
דל"ת? האם זאת בי"ת או גימ"ל?

— רואה אתה? אמר לו הלל — הנה סמכת עלי
שאמרתי לך אתמול את האותיות בשמותיהן בסדר
נכון. תוכל לסמוך עלי גם שאלמדך תורה שבועל-פה
ולהאמין לי!

קבל הגר את דברי הלל, למד גם תורה שבועל-פה
וקיים את כל המצוות כהלכתן.

הלל קרב נכרים ליהדות

(על-פי שבת, ל"א ע"א)

בזמן שבית-המקדש עוד היה קיים, היו בירושלים שני תלמידי-חכמים (רבנים) גדולים. שם האחד היה שמאי ושם השני הלל. הלל היה נשיא על ישראל. ושמאי היה אב בית דין. שמאי קפדן היה ולא סבל שמישהו לא יתנהג כראוי (יפה), ולא משום שהיה זה טבעו, חס ושלום, אלא שדעתו הקדושה היתה, שאדם גדול צריך להקפיד על כבוד התורה. ואלו הלל לא כעס מעולם. ועלינו לדעת, שההבדל בין מנהגו של הלל, למנהגו של שמאי, הן שתי שיטות בעבודת השם, כמו מחלקת בהלכה, ששמאי אוסר והלל מתיר, או להפך.

פעם אחת בא איש נכרי (לא-יהודי) אל שמאי ואמר:

— רצוני להיות יהודי! אבל תנאי אחד אני מתנה: למדני את כל-התורה בזמן שאני עומד על רגל אחת!

כאשר שמע שמאי את התנאי הזה, כעס על האיש הטפש, שרצה ללמד את כל התורה ברגע אחד, בזמן

שְׁהוּא עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת! הֲלֹא אָדָם יָכוֹל לְלַמֵּד תּוֹרָה
כָּל חַיִּיו וְלֹא יָדַע אֶת כָּלָה! הֲיֵה בִידּוֹ שֶׁל שְׂמַאי מִקָּל
אָרֶץ, שָׁבוּ מוֹדְדִים אֶת הַבְּנֵן. דָּחַף בּוֹ אֶת הַנִּכְרִי הַחוּצָה
וַגִּרֵּשׁ אוֹתוֹ מֵעַל פָּנָיו.

הִלֵּךְ הַנִּכְרִי אֶל הַלֵּל וְאָמַר גַּם לוֹ:

— רְצוֹנִי לִהְיוֹת יְהוּדִי! אָבֵל בַּתְּנַאי, שֶׁתִּלְמַד אוֹתִי
אֶת כָּל הַתּוֹרָה, כִּפְּאֶשֶׁר אֲנִי עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת!
אָמַר לוֹ הַלֵּל:

— טוֹב! אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶיךָ!

עָמַד הַנִּכְרִי עַל רֶגֶל אַחַת וְהַלֵּל אָמַר לוֹ:

— מַה שְּׁשָׁנִי עָלֶיךָ (מַה שְּׁאַתָּה אֵינְךָ אוֹהֵב) אֶל
תַּעֲשֶׂה לְחֻבְרָךְ! זֹאת הִיא כָּל-הַתּוֹרָה. עֲכָשׂוּ לָךְ וּלְמַד אֶת
כָּל הַדִּינִים, כְּדֵי שֶׁתִּדַּע, מַה-תַּעֲשֶׂה וּמַה לֹא תַעֲשֶׂה!
שָׁמַע הַנִּכְרִי בְּקוֹלוֹ שֶׁל הַלֵּל, לָמַד תּוֹרָה וְנִעְשָׂה
יְהוּדִי טוֹב.

וּמִסִּימִים חֲזוֹ"ל, וְאוֹמְרִים: שֶׁהִלָּכָה הִיא כְּהַלֵּל,
וְלֵכֵן: "לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם עֲנוּתָן כְּהַלֵּל, וְאֵל יִהְיֶה קַפְדָּן
כְּשִׂמְאִי".

הגֵּר שְׂרָצָה לְהִיּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל

(על-פי שבת, ל"א, ע"א)

וְשׁוּב מַעֲשֵׂה שְׂקָרָה בִּימֵי הַלֵּל וְשִׁמְאִי, מִגְדוּלֵי
הַחֲכָמִים בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּמְדוּ אֶת הָעַם תּוֹרָה.

אִישׁ אֶחָד מִן הָרוֹמִיִּים עָבַר סְמוּךְ לְאֶחָד מִבֵּתֵי-
הַמִּדְרָשׁ הָרַבִּים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם. עוֹבֵד-אֱלִילִים
(=מִשְׁתַּחֲוֶה לַפְסָלִים) הָיָה הָאִישׁ, אָבֵל אֶת לְשׁוֹן-
הַקֹּדֶשׁ הַבֵּין, כִּי הָיוּ לוֹ מִפְּרִים מִבֵּין הַיְּהוּדִים, וּמֵהֶם
לָמַד אוֹתָהּ. שָׁמַע אֶת קוֹל הַיְּלָדִים שֶׁלֹּמְדוּ בְּאוֹתוֹ בֵּית-
מִדְרָשׁ תּוֹרָה מִפִּי רַבִּם, עָמַד וְהִקְשִׁיב. וְהִנֵּה שָׁמַע שֶׁהָרַב
קוֹרֵא לִפְנֵי הַתְּלִמִּידִים מִסְפֵּר שְׁמוֹת: "וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים
אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ: חֹשֶׁן וְאַפֻּד וּמַעֲיֵל וּכְתָנֶת-תְּשֻׁבֵּץ, מִצְנֶפֶת
וְאַבְנֵט..." (שְׁמוֹת כ"ח) וּמִסְבִּיר וּמִפְרֵשׁ לָהֶם, שֶׁבְּגָדִים
אֵלֶּה נַעֲשׂוּ מֵאַרְיָגִים יְקָרִים מְאֹד, זָהָב, תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן,
וְגַם שְׂרָשְׁרוֹת-זָהָב הָיוּ עָלֵיהֶם וְאַבְנֵים טוֹבוֹת וִיקָרוֹת
בְּצִבְעִים מְצֻבְעִים שׁוֹנִים.

שָׁמַע הַנֶּכְרִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהִתְפַּעַל מְאֹד
מִכָּל הַיִּפִּי וְהִתְדַּר שֶׁל הַבְּגָדִים שֶׁצָּוָה ד' לַעֲשׂוֹת לְאַהֲרֹן

הפֿהן וּלְבָנָיו אַחֲרָיו לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. נִכְנָס לְבֵית-
הַמִּדְרָשׁ וְשָׂאֵל:

— בְּגָדִים אֵלֶּה שְׂאֵמְרָתֶם, לְמִי הֵם? אֶת-מִי מַלְבִּישִׁים
בָּהֶם?

עָנוּ לוֹ:

— אֶת הַפֿהן הַגָּדוֹל!

חָשַׁב הַנִּכְרִי: — אִם אֶגִּיד לַיהוּדִים שְׂאֵתְגִיר וְאֶהְיֶה יְהוּדִי,
בּוֹדָאִי יִשְׁמְחוּ שֶׁמָּחָה גְדוֹלָה, כִּי כָבוֹד הוּא לָהֶם, כַּאֲשֶׁר אִישׁ
כְּמוֹנֵי רוּצָה לְהִתְחַבֵּר אֲלֵיהֶם, אֲבָל אֶסְכֵּים לַעֲשׂוֹת זֹאת רַק
אִם יִבְטִיחוּ לִי, שֶׁיַּעֲשׂוּ אוֹתִי כִּהֵן גָּדוֹל שְׁלֵהֶם. הַבְּגָדִים
הַיְּפִים וְהַתְּכָשִׁיטִים הַיְּקָרִים מוֹצֵאִים חֵן בְּעֵינַי!

לֹא הִסָּס הָאִישׁ הַרְבֵּה וְנִכְנָס לְבֵיתוֹ שֶׁל שְׂמַאי, וְשָׁם
הִכְרִיז בְּחִשְׁבוֹת:

— בָּאתִי לְהִתְגִּיר! אֲבָל אֲנִי מִסְפִּים לֵהְיוֹת יְהוּדִי רַק
אִם תְּשִׁימוּ אוֹתִי כִּהֵן גָּדוֹל בְּבֵית-מִקְדָּשְׁכֶם!

כְּשֶׁשָּׁמַע שְׂמַאי דְּבָרֵי-שְׁטוֹת כְּאַלֶּה מִפִּי הָאִישׁ,
חָשַׁב שֶׁהַנִּכְרִי לֹא בָּא אֲלָא כְּדֵי לְהִתְלוּצֵץ, כְּעַס עָלָיו
וְדָחַף אוֹתוֹ הַחוּצָה בְּאַמַּת-הַבִּנְיָן (= בְּמַקְל) שֶׁבִּידוֹ, כִּי
קִפְדָּן הָיָה שְׂמַאי וְלֹא סָבַל שִׁיתְלוּצְצוֹ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה.

ולא משום שהיה זה טבעו – חס ושלום – אלא שדעתו
היתה שאדם גדול צריך להקפיד על כבוד התורה.

הלך האיש ההוא אל הלל, שעליו שמע, שסבֵּלן
הוא, ואמר לו:

אני רוצה להתגיר, אך רק בתנאי שתעשו אותי כהן
גדול!

התבונן הלל באיש הרוצה להיות כהן גדול ואינו
יודע כלל, שרק מבין הכהנים אפשר למנות כהן גדול,
לא מבין הגרים, לא מבין סתם ישראלים, ואפלו לא
מבין הלויים שעושים עבודות שונות בבית המקדש.
הבין הלל, שלא מרב גאונה או חצפה אומר האיש
דברים אלה. בנדאי חושב הוא, לפי תמו, שכל אחד
יכול להיות כהן גדול, אם ירצה וישתדל, כמו שאצל
הרומיים יכול כל אחד להיות מלך, אם רק מצטין
בגבורה ומנצח במלחמה. גבור כזה יכול להיות מלך,
אם רק ידע, כיצד מתנהג מלך, גם אם לפני-כן היה אדם
פשוט. בנדאי אינו יודע שכהן גדול יכול להיות, על-
פי התורה, רק כהן, בנו של כהן, בנו של כהן... בנו
של אהרן הכהן אחי-משה. כשילמד הנכרי תורה, יבין
בעצמו, שאי-אפשר למלא את משאלתו.

קבל הלל את הגוי והדריף אותו, ראשית כל, כיצד
עליו להכין את עצמו להיות יהודי, ולאחר מכן גיר
אותו.

פנה הלל בנחת ובסבלנות אל הנכרי ואז אמר לו:
— בנדאי ידוע לך, שמי שרוצה להיות, למשל,
מלך, חייב ללמוד להתנהג לפי מנהגי-המלכים, וגם
בענין הכהן-הגדול זה כן. עליך, אפוא, ללמד תורה כדי
לדעת, מה מעשיו של כהן גדול.

— אכן, דבר זה מתקבל על דעתי, כן עלי לעשות!
— הסכים הנכרי והתחיל לומד בהתמדה ובחריצות.
כשהגיע ללמוד ספר 'במדבר', מצא שם כתוב, שרק
ללוים מתר לטפל בכלי-הקדש, ואם זה, מי שאינו מן
הלוים, יעשה עבודה כזו, יענש קשות: "...והזר הקרב
יומת" (במדבר א'). נבהל הגר ושאל את הלל:

— על מי נאמרו דברים אלה? אולי רק על אנשים
פשוטים מאד, שלא למדו כלום?

ענה לו הלל:

— אפלו על דוד מלך ישראל! מי שאינו לוי, אסור
לו לעבד בבית-המקדש, ואפלו לגעת בכלי-המקדש
אסור לו.

חשב הגר:

— אם זה נאמר אפלו על בני-ישראל, שהם בני של אברהם, יצחק ויעקב. והקדוש-ברוך-הוא אוהב אותם, ובכל זאת כל-כך קשה ענשם אם יעשו עבודה המתרת רק ללויים או לכהנים, איך יכול אני, מי שרק עכשו נעשה יהודי ומי שאין לו זכות-אבות, להעז לגשת לכלי-המקדש! הלא אני כהן, ואפלו לוי אינני! הוי, איזה שוטה הייתי כשבקשתי להיות כהן גדול!

והנה נזכר, כמה טוב הוא להתפלל כל יום אל הקדוש-ברוך-הוא אבינו שבשמים, כמה יפה הוא לשמר שבת ביום השביעי, כמה נעים הוא לאהב כל אחד ולהיות אהוב על כל אחד (כי הרי פתוב בתורה הרבה פעמים "ואהבת את הגר"), ובכלל, כמה נאות כל המצוות שכבר למד עליהן. גם הרגיש שאינו שואף עוד להתפאר בבגדים הדורים ולהננות מכבודו של כהן גדול. בביתו של הלל ראה, איך אפלו נשיא בישראל נוהג בצניעות ובענוה, ובכל זאת — כמה אהוב ומכבד הלל על הכל!

הַלֵּךְ הַגֵּר אֶל שְׂמַאי וְאֶמֶר לוֹ:

— מִדּוּעַ דָּחִיתָ אוֹתִי מִלִּפְנֵיךָ? וְכִי אֶפְשָׁר שְׂאֵהֶיָּה
כֹּהֵן גָּדוֹל? אֲפֹלוּ כֹהֵן פָּשׁוּט לֹא אוֹכֵל לֵהְיוֹת!

חֲזֹר אֶל הַלֵּל וְאֶמֶר לוֹ:

— עֲנֹנְתָן אֹתָהּ, הַלֵּל! יַחֲוִלוּ בִּרְכוֹתַי עַל רֹאשְׁךָ! כִּמָּה
אֲנִי מוֹדֶה לָךְ שֶׁקִּרְבַּת אוֹתִי אֶל מִתַּחַת כְּנָפֵי-הַשְּׂכִינָה
(=עָשִׂיתָ אוֹתִי יְהוּדִי)! מַה שֶּׁבִקְשָׁתִי בִּתְחִלָּה — מַחֲסֶר-
דַּעַת בִּקְשָׁתִי.

וְכַךְ זָכָה הַגֵּר לִלְמַד תּוֹרָה לְשִׁמְיָהּ, מִבְּלִי לְקוֹיּוֹת
לְקַבֵּל פָּרָס.